

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 8, Issue 4, December 2020, p. 65-80

Received	Reviewed	Published	Doi Number
20.11.2020	14.12.2020	30.12.2020	10.29228/ijlet.47766

Developing A Measurement Tool for Evaluating the Travel Letter

Zekerya BATUR¹ & Davut GÖZLET²

ABSTRACT

In this study, it was aimed to develop a measurement tool for the evaluation of travel writings by determining the unique features of travel writings. In addition, the level of travel writings written by Turkish teacher candidates was tried to be revealed. For these purposes, the relevant literature was scanned and the subject, expression, language and style in travel writings were determined by examining the techniques used. In addition, the scale includes the basic features that should be found in a text. The study is qualitative and in scanning model. Necessary validity and reliability studies have been carried out for the development of the scale to be used in the research. In the stage of scale development, intra-rater and inter-rater reliability, content validity and face validity were taken into consideration. Cronbach alpha coefficient was taken into consideration for intra-rater reliability and correlation coefficient for inter-rater reliability. Expert opinion was obtained for the scope and face validity. The study group consists of 45 students studying in the Turkish Language Teaching Department of a university. Considering that 1 indicates the lowest 7 and the highest skill level in the scale, the most successful sub-dimension is good with approximately 6 average at sentence level; Compared to the others, the sub-dimension with the lowest skill is about 5 average and travel writing genre features. It can be said that the text creation skills of the teacher candidates participating in the study are more successful than the genre features. As a result, it was seen that the students' travel writing skills were above average.

Key Words: Travel Writing, Scale Development, Evaluation, Validity, Reliability.

**Gezi Yazısını Değerlendirmeye Yönelik
Bir Ölçme Aracı Geliştirme Çalışması**

ÖZET

Araştırmada gezi yazılarının kendine has özelliklerini tespit ederek gezi yazılarını değerlendirme ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Ayrıca Türkçe öğretmeni adaylarının yazdıkları gezi yazılarının ne düzeyde olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda ilgili literatür taranmış olup gezi yazılarında var olan konu, anlatım, dil ve üslup, kullanılan teknikler incelenerek tespit edilmiştir. Gezi yazısı değerlendirme ölçeğinde bir metinde bulunması gereken temel özellikler de ayrı maddeler halinde yer almaktadır. Çalışma nitel olup tarama modelindedir. Araştırmada kullanılacak ölçeğin geliştirilmesiyle ilgili gerekli geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yürütülmüştür. Güvenirlik için puanlayıcı içi ve puanlayıcılar arası; geçerlik için kapsam geçerliği ve görünüş geçerliği başlıkları dikkate alınmıştır. Puanlayıcı içi güvenilirlik için cronbach alfa kat sayısı, puanlayıcılar arası güvenilirlik için korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır. Kapsam ve görünüş geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Çalışma grubunu bir üniversitenin Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim gören 45 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçekte 1 en alt, 7 en çok beceri düzeyini gösterdiği dikkate alındığında en başarılı alt boyut cümle düzeyinde yaklaşık 6 ortalama ile iyi; diğerleriyle karşılaştırıldığında en düşük beceri gösterilen alt boyut yaklaşık 5 ortalama ile gezi yazısı tür özellikleridir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının metin oluşturma becerileri tür özelliklerine göre daha başarılıdır denebilir. Sonuç olarak öğrencilerin gezi yazısı yazma becerilerinin genel olarak ortalamanın üstünde biraz iyi ile iyi düzeyleri arasında olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gezi Yazısı, Ölçek Geliştirme, Değerlendirme, Geçerlik, Güvenirlik.

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi/Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, zekeryabatur9@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7918-5305.

² Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, davutgozlet20@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2200-5959.

Giriş

Gezi yazısı diğer adıyla seyahatname bir metin türü olarak kendine has özellikleriyle diğer metinlerden ayrılır. Gerek Türk edebiyatında gerekse dünya edebiyatında önemli bir geçmişe sahiptir. Sohrabi (2012) gezi yazılarının bir yerle ilgili olduğunu vurgulamıştır. Ancak bu yerin ortaya çıkan metinde tek bir yer olmadığını bir süreç içerisinde çoklu mekanlardan oluştuğunu ifade etmiştir. Gezi yazısı yazarlarının bazılarının metni oluşturmak amacıyla gezi gerçekleştirdiğini bazılarının ise bir yeri gezdikten sonra yazıya aktarma düşüncesine sahip olduğunu ifade etmiştir. Sohrabi (2012, s. 5) gezi yazıları için önemli olanın bir yeri gördükten sonra yazmanın değil de yazmak amacıyla gezilmesi olduğunu ifade etmiştir. Gezi yazısını bu yönüyle Thompson (2011) yaratıcı kurgusal olmayan yazı olarak tanımlamıştır. Yaratıcı yazı olarak görülmesinin sebebi bir yerin yazarın gözlemlerinden ve zihin süzgecinden geçmesidir.

Maden (2008) gezi yazılarının köklerinin hem Doğu'da hem de Batı'da çok eskilere dayandığını ifade etmiştir. Batı'da seyahatnamelerin ilk örnekleri, Eski Yunan'da verilmiştir. Bu seyahatnameler antik çağ medeniyetlerini, halklarını ve inançlarını tanıtan özellikler taşımaktadır. Yeryüzü ile ilgili düşünce ve çalışmaları olan Strabon ve Pausanias'ın seyahatnameleri bu özelliği taşır. 13. yy'de yaşamış olan İtalyan gezgin Marco Polo'nun doğu kültürünü yansıtan şehirlere yaptığı gezisini kaleme aldığı seyahatnamesi, tür özellikleri dikkate alındığında anlatım tarzı ve metin yönüyle Batı edebiyatının ilk seyahatnamesi olarak kabul edilir.

Doğu medeniyeti içerisinde ise hem Türk hem de Arap edebiyatında seyahatname türünde eserler bulunmaktadır. 14. yüzyılda yaşamış Berberi asıllı ünlü Arap gezgini İbn-i Batuta'nın "Tuhfetü'l Nüzzar fi Garaibi'l-Emsal ve Acaibi'l-Estar seyahatnameleri ve Arap gezgini İbn-i Fazlan'ın "Seyahatname"si, Ortaçağ'da yaşayan toplumları ve yaşadıkları yerleri, gezerek gözlemek amacıyla dolaştığı yerlerin yaşayışını, bilim ve kültür gelişimini, tarihini ve sosyal hareketlerini kaleme aldığı önemli bir eserdir (Maden, 2008). Türk edebiyatında ise akla gelen en önemli eserlerden biri Evliya Çelebi'nin "Seyahatname" eseridir. Tarih-i Seyyah olarak da bilinen bu on ciltlik eser, büyük bir seyahatnamedir. Eserde Evliya Çelebi, kırk yıllık bir sürede gezip dolaştığı yerlerde yerleri, toplumları ve insanları coğrafi, kültürel ve sosyal özellikleri ile gözlemlemiştir. Yalnız bununla kalmayan Çelebi, insanla ilgili her türlü özelliği içermesiyle özgünlük kazanmıştır.

Gezi yazılarında dikkati çeken bazı ortak noktalar vardır. Thompson (2011) bunları şu şekilde sıralamıştır: Kültür, din, adetler ve gelenekler. Ortaylı (1992) bu özellikleri kültür tarihi, sosyal tarih ve tarihi coğrafya olarak ifade etmiştir. Thompson (2011) metni yazıya alan kişinin taşıdığı, metin boyunca çevreye karşı duyulan yabancılaşma hissine dikkat çekmiştir. Bu his çevreye karşı ötekileşmedir. Gezi yazılarında önemli nokta kişinin doğup büyüdüğü yerden farklı bir yeri kaleme almasıdır (Di Giovine 2009). Yabancılaşma kavramı sadece diğer insanlara karşı duyulan duygusal his olmayıp kendini orada yaşayan insan topluluğuna ait hissetmemedir. Gezi yazısının dikkati çeken özelliği kendine has doğallığı buradan gelmektedir.

Gezi yazıları yazarları açısından bazı özellikleri taşımaları gerektirir. Öncelikle gezi yazarı meraklı ve sorgulayıcı olmalı, gözlem yeteneğine sahip olmalı, çevresinde olup bitenlere ve gördüklerine yönelik önyargılarıyla değil de nesnel bir tavır takınabilmelidir (Basumatary, 2018). Kişinin yabancılaşma duyduğu bu yer hakkında yazıya aktarma aşamasında meraklılığını ve gözlem yeteneğini kullandığının farkında olmalı, bilinmeyen bir yeri keşfeden bir yaklaşım içerisinde yazmalıdır.

Zilcosky (2008) bu metin türünün tanımının yapılmasının güçlüğüne dikkat çekmiştir. Bir biyoloğun bilinmeyen bir coğrafyada yazdığı gezi yazısı ile bir kâşifin yazısının içerik ve üzerinde durduğu konular bakımından farklılıklar olduğunu ifade etmiştir. Bu durum türü tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Ancak üzerinde anlaştıkları ortak noktanın bilinmeyen yabancı bir yere yapılan gezi olmasıdır.

En genel ve yerleşik tanımıyla "seyahatname", dar veya geniş bir coğrafyada seyyahın gezip gördüğü yerler hakkındaki izlenimlerini anlattığı eserdir (Asiltürk, 2008). Gezinlerin bıraktığı eserler sayesinde yabancı olunan yerler hakkında da fikir sahibi olunabilir. Ayrıca bu eserler yazıldıkları dönemden sonraki zamanlara da yaşanan zamanla ilgili bilgiler aktarma fonksiyonu üstlenir. Gezi yazıları bilgilendirici türde kaleme alınan metinlerdir.

Gezi yazıları geçmişte hikâye anlatıcıları tarafından kaleme alınırdı (Zilcosky, 2008). Bu yönüyle ve içerisinde bir yazar açısından olayların ve mekanların değişimi, zamanın bulunması gibi unsurlar açısından diğer edebi türlere katkı sağlamaktadır. Özellikle olaya dayalı metinler olan hikayelere ve romanlara bir katkısı söz konusudur. Ancak bu tür çoğunlukla günlük ve anı ile benzer görülme eğilimi taşır. Asiltürk (2009)'e göre coğrafyayı merkeze alması ve o coğrafyanın iklimi, insanları, tarihi eserleri, günlük hayatı gibi motifleri konu edinmesi gibi nedenlerden ötürü anı ve günlükten ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Gezi yazılarında yabancı olunan bir yeri kaleme almak kadar, bu yabancı yerle ilgili verilen bilgilerin ve aktarılan gözlemlerin okuyucu tarafından yazarın dili kullanma becerisiyle yoğunlaşması gerekmektedir. Soydaş (2016) gezi yazılarının taşınması gereken anlatım özellikleri hakkında okuyucunun dikkate alınması gerektiğini, dikkatinin yazıya çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca dil ve anlatım özelliklerinin de akıcı özellikler taşınması gerektiğini vurgulamıştır.

Tarihte yazılan birçok gezi yazısı dikkate alındığında bu türün konu sınırlamasını tespit etmek oldukça güçtür. Türk edebiyatındaki ve dünya edebiyatındaki gezi yazıları hac yolculukları, keşif, sefaretnameler, bilimsel amaçlı yapılan geziler, coğrafi ve tarihi geziler olmak üzere geniş bir perspektiften oluşur.

Gezi yazılarında anlatım kurgusal değildir. Thompson (2011) da bu türü tanımlarken kurgusal olmayan yaratıcı yazılar olarak ifade etmiştir. Çünkü yaratıcı yazmanın doğasında var olan yazarın bilişsel özelliklerini ve dili etkin kullanması, genel bilgi ve sözcük birikimi gibi unsurlar bu türde önemli bir rol oynar. Gezi yazısında anlatımın merkezinde yazar ve kendisine yabancı olan diğerleri vardır. Amaç da zaten kendisinin dışındaki keşfidir. Yazarın yaşamının tamamının değil de sadece yaptığı gezideki bir kesitini konu alması ise onu diğer edebi türlerden ayırır (Soydaş, 2016).

Gezi yazılarında bulunması gereken özelliklerin neler olduğunu literatürden hareketle tespit ederek bir ölçeğin geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada gezi yazılarını incelediği, anketlerin yapıldığı çalışmalardan taranarak şu bilgilere ulaşılmıştır:

Tekşan, Akkaya ve Çinpolat (2019) gezi yazısıyla ilgili çalışmada Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarını incelemişlerdir. İnceleme esnasında şu özellikleri dikkate almışlardır:

- Geziliş görülecek yer ile ilgili ön araştırma yapılır. Bilgiler verilir. Gözlemleriyle bilgileri harmanlayarak okuyucuya aktarır.
- Okurun ilgisini, bilgisini ve beğenisini dikkate alarak ilgi çekici bir giriş yapılır.
- Okura hitap etme vardır.

- Sadece gezilecek yer değil yolculuk sürecine de yer verilir.
- Açıklayıcı ve betimleyici bir üslup vardır.
- Sayısal verilerden yararlanma, benzetme, karşılaştırma gibi düşünceyi geliştirme yollarıyla yazı desteklenir.
- Gezip görülen yerin iklimi hakkında bilgilere yer verilir.
- Gezip görülen yerdeki hayvan çeşitliliği aktarılır.
- Gezip görülen yerin bitki örtüsü hakkında açıklamalarda bulunulur.
- Dil, din, örf, adet, gelenek ve görenek gibi kültürel unsurlar hakkında gezip görülen yerin milletini tanıtan bilgiler vardır.
- Gezip görülen yerin yemek kültürü hakkında açıklamalar bulunur.
- Gezip görülen yerin tarihi yapısı ve mimarisi hakkında bilgiler vardır.
- Gezip görülen yerin ekonomik yapısı ve geçim kaynakları hakkında bilgiler mevcuttur.
- Mümkünse gezip görülen yer ile ilgili fotoğraflara yer verilir.

Yukarıdaki maddelerin her biriyle ilgili çeşitli örneklere Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarında rastlanmaktadır.

Mishra (2014) yaptığı çalışmada gezi yazısını daha etkili hale nasıl getirebiliriz sorusundan hareketle yaptığı ankette şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Resimsel gösterim bulunmalı
- Edebi anlatım tarzı gerçeklerin önüne geçmemeli
- Kültürün canlı bir yansıması bulunmalı
- Abartılmış teknik jargonlar içermemeli
- Nesnel ve öznel yargılar birbirine yakın oranda olmalı, ne kuru tamamıyla nesnel bir rapor gibi olmalı ne de direkt kişinin kendi düşünceleri yer almalı
- Tavsiye edicilikten çok bilgilendirici özelliğe sahip olmalı
- Yaratıcı yazma özelliklerini taşımalı
- Eleştirel bir hava içerisinde kaleme alınmamalı
- Görsel öğeler ve gerçeklikleri yansıtan unsurlar bulunmalı
- Gerçeklik ve yazarın kendi düşünceleri bir arada bulunmalı

Bu maddelerin yanı sıra çalışmada gezi yazılarında görsel unsurların kullanımı, gezilen yerin kültürü hakkında bilgilere yer verilmesi, gezilen yerin zihinde canlandırmaya uygun şekilde tasvirinin yapılması, yaratıcı yazma tekniğine uygun yazılması ve bilgilendirmesi üzerinde durulmuştur.

Dilin anlatma becerilerinden olan yazma insanın hayatında kullandığı önemli becerilerdendir. Bu beceri içerisinde okuma becerisinin yanında zihinsel birtakım beceriler ve yazmanın kendisine yönelik olumsuz önyargı gerektirmektedir. Güneş (2016), yazmayı zihinde başlayıp kurallara uyularak yazıya geçirmekle başlayan ön bilgileri harekete geçirerek bir metin oluşturmak olarak ele almaktadır.

Zihinde düzenlenen daha sonra gözden geçirilen yazılar değerlendirilmeye ihtiyaç duyar. Bu değerlendirme yapılan doğruları ve yanlışları tespit etmektir. Bu süreç yazma becerisinin gelişimine katkı sağlar. Bu yüzden yazılanların ölçülmesi ve değerlendirilmesi önemlidir.

Ölçme ve değerlendirme eğitimde önemli bir yere sahiptir. Becerilerin kazanılıp kazanılmadığını, kazanıldıysa ne düzeyde kazanıldığı, eğer eğitim öğretim amacına ulaşmamışsa bunun nedenleri ölçme sonuçları ve değerlendirme ile mümkün olmaktadır (Atılğan, Kan ve Doğan, 2007; Goodrich, 2001; Andrade 1997). Değerlendirme eylemi, eğitim öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Öğretim sürecinin ne kadar işlediği, öğrencilerin beceri ve kazanımlara ulaşip ulaşamadıklarının tespit edilebilmesi için hem öğrencilerin hem de öğretmenin, öğretim boyunca değerlendirme eylemini uygulaması gerekir. Okuma, konuşma ve dinleme gibi dil becerilerindeki gibi yazma becerisinde de değerlendirme süreci çeşitli biçimlerde yapılmaktadır. Yazılı anlatım çalışmalarının ölçülerek değerlendirilmesinde çeşitli ölçekler kullanılabilir (Güneş, 2011).

Bu çalışmada gezi yazısı metin türünün taşıması gereken özellikler tespit edilmeye çalışılarak bir ölçme aracı geliştirmek ve öğrencilerin gezi yazısı yazma becerisinin düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın soruları şunlardır:

1. Gezi yazılarını değerlendirmeye yönelik geliştirilen bir ölçme aracının taşıması gereken özellikler nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının gezi yazısı yazma becerisi düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. Tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlâ var olan bir durumu, var olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2017).

Tarama modelinde araştırmaya konu olan şeyi herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde “gözleyip” belgeleyebilmektir. Tarama modellerinde amaçlar genellikle, soru cümleleri ile ifade edilir. Bunlar, “Ne idi? Nedir? Ne ile ilgilidir? Nelerden oluşmaktadır?” gibi sorulardır (Karasar, 2017: 109).

Bu çalışmada gezi yazısı yazma becerisini değerlendirmeye yönelik ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca geliştirilen ölçme aracıyla Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin gezi yazıları değerlendirilmiştir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirilmeye başlanmadan önce konu belirlenmiştir. Ardından gezi yazıları ile ilgili literatür detaylı bir şekilde taranmıştır. Gezi yazılarını değerlendirmeye yönelik bir ölçeğe rastlanmamıştır. Konuyla ilgili yapılan literatür taraması aşamasında gezi yazılarının içerikleri, belirli alanlara göre önemleri ve eğitimde gezi yazılarının işlevi ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır. Ancak yazma becerisi kapsamında ele alınarak gezi yazılarını değerlendirmeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bir metin olarak gezi yazılarını kapsamlı bir şekilde ele alan ölçek geliştirme kararı verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda gezi yazıları yazma becerileri kapsamında düşünülerek yazma becerilerini ve gezi

yazılarının özelliklerini ön plana çıkarmayı amaçlayan kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca Türk ve Dünya edebiyatında ön plana çıkan gezi yazıları taranmıştır.

Tarama aşamasından sonra ölçek geliştirme aşamaları Evcı ve Aylar'ın (2017) ifade ettiği süreç doğrultusunda izlenmiştir. Bu aşamalar şu şekilde sıralanmaktadır:

a) Madde Havuzunun Oluşturulması

Bu aşamada maddeler belirlenirken hem tümevarım hem de tümdengelim yöntemleri kullanılmıştır. Metin dilbilim açısından metinlerin taşınması gereken bağdaşıklık ve tutarlılık özellikleri o metnin anlatımının güçlülüğünü gösterir. Gezi yazıları da her metinde olması gereken özellikleri taşımaktadır. Ölçek maddeleri için havuz oluşturulurken metin düzeyinde maddeler ilgili literatürden taranarak havuza alınmıştır. Gezi yazısı özellikleri için maddeler tespit edilirken önce sorular oluşturulmuş ardından gezi yazısı olarak kabul gören metinlerden hareketle ortak özellikler tespit edilerek tümdengelim yöntemiyle maddeler havuza alınmıştır.

b) Uzman Görüşünün Alınması

Oluşturulan madde havuzu sonucunda ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Kapsam geçerliği ölçekteki maddelerin amaca hizmet etme özelliğini tespit etmek anlamı taşımaktadır (Tekin, 2004). Kapsam geçerliğini sağlamak için bir akademisyen ve dört alan uzmanından ve iki Türkçe öğretmeninden görüş alınmıştır. Görüşler doğrultusunda bazı maddeler çıkarılmış bazı maddelerse düzeltilmiştir. Alınan uzman görüşleri sonucunda ölçekte yer alan maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçmeye uygun özellikler taşıdığı kabul edilmiştir. Dil bakımından kolay anlaşılma ve ölçeğin başlık, açıklama, kenar boşlukları gibi özellikleri görünüş geçerliği kapsamında ele alınarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler uzman görüşleri doğrultusunda yapılmıştır. Görünüş ve kapsam geçerliğinin ardından taslak form oluşturulmuştur.

c) Pilot Çalışma Aşaması

Literatürün taranması, madde havuzunun oluşturulması ve uzman görüşlerinin alınmasının ardından hedef kitlenin içerisinde %5'lik bir kısma pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamanın amacı geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmaktır. Uygulamada meydana gelebilecek aksaklıkları önceden fark etmeyi sağlar. Gezi yazısı değerlendirme ölçeği de üniversite öğrencilerinin yazdıkları gezi yazıları üzerinde pilot olarak uygulanmıştır. Pilot uygulama aşamasında ölçekte yer alan gezi yazısı özellikleri alt başlığında yer alan iki madde tekrar düzenlenmiştir. Taranan literatür, uzman görüşleri ve pilot uygulama sonucunda taslağa son hali verilmiştir.

Uzman görüşlerinin alınması, literatür taraması sonucu madde havuzunun oluşturulması ve pilot çalışma aşaması sonucunda ölçekte toplam 48 maddeden 45'i yer almıştır. Dış yapı ve iç yapı olmak üzere iki alt boyut belirlenmiştir. Dış Yapı; Biçimsel Özellikler ve Yazım Noktalama olmak üzere iki alt başlıktan oluşmaktadır. İç Yapı ise Sözcük, Cümle, Metin Oluşturma ve Gezi Yazısı Tür Özellikleri olmak üzere dört alt başlıktan meydana gelmektedir.

Beceri puanlama düzeyleri ise "Çok Kötü", "Kötü", "Biraz Kötü", "Orta", "Biraz İyi", "İyi", "Çok İyi" olmak üzere yedi seviyeden oluşmaktadır. "Çok Kötü", "Kötü", "Biraz Kötü", "Orta", "Biraz İyi", "İyi", "Çok İyi" beceri düzeyleri sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 rakamlarının karşılıklarıdır.

Tablo 1. *Gezi yazısı değerlendirme ölçeği madde sayıları*

Metin Ölçütleri	Madde Sayıları
1. Dış Yapı	9
a. Biçimsel	7
b. Yazım ve Noktalama	2
2. İç Yapı	39
a. Sözcük	6
b. Cümle	6
c. Metin Oluşturma	9
d. Gezi Yazısı Özellikleri	18
Toplam	48

Yukarıda yer alan maddeler pilot uygulama sonrasında 45 maddeye düşürülmüştür. Pilot uygulama sonrasında öğrencilerin yazılarını bilgisayar ortamında yazdıkları dikkate alınarak elle yazmayla ilişkili olan 3 madde esas uygulama aşamasında puanlanmamıştır.

d) Ölçeğin Uygulanması

Pilot uygulama sonrası, ilgili literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda ölçeğe son hali verilmiştir. Ardından esas uygulamaya geçilmiştir. İncelemelerden ve düzeltmelerden sonra ölçek formu çalışma grubuna uygulanmıştır. Gezi yazısı değerlendirme ölçeği bir üniversitenin Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 45 öğretmen adayının kendilerinin yazdıkları gezi yazıları üzerinde uygulanmıştır. Öğrenciler yazılarını bilgisayar ortamında yazmışlardır.

Puanlayıcılar çalışmaya katılan öğretmen adaylarını hiçbir şekilde tanımamaktadır. Ölçeğin uygulanması sonrasında puanlama işlemi Excel programı üzerinden yapılmıştır.

e) Geçerlik ve Güvenirlik Aşaması

Ölçeğin geçerlik aşaması; kapsam geçerliği ve görünüş geçerliği olmak üzere iki alt aşamadan oluşmaktadır. Güvenirlik aşaması ise formun tekrarı yöntemi (Zamana Göre Değişmezlik), puanlama tutarlılığı açısından ise gözlemciler arası tutarlılık ve gözlemciler içi tutarlılık aşamaları uygulanmıştır. Uygulama sonrası puanlama işlemi iki ayrı puanlayıcı tarafından yapılmıştır. Puanlamalar her öğrenci için Microsoft excel ortamında ayrı ayrı kaydedilmiştir. Puanlayıcı içi güvenirlik için puanlayıcılardan biri öğrencilerin kağıtlarını bir ay arayla iki defa puanlamıştır.

Puanlama işleminin tamamlanmasının ardından her bir puanlayıcı için ayrı ayrı ortalamalar her bir madde dikkate alınarak çıkarılmıştır. Maddeler için verdikleri ortalamalar Microsoft excel programında hesaplanmıştır. Bu birinci puanlayıcının bir arayla yaptığı iki puanlamanın ortalaması ve ikinci puanlayıcının madde ortalamaları SPSS 22 istatistik ortamına aktarılmıştır. Ardından puanlayıcılar arası korelasyon ve cronbach alfa; puanlayıcı içi güvenirlik için ölçümler arası tutarlılık yüzdesi hesaplanmıştır.

Tablo 3. Kullanılan geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri

Güvenirlilik			Geçerlik	
Yöntem			Yöntem	
Ölçümcü Güvenilirliği	Puanlayıcı içi tutarlılık	Ölçümler arası tutarlılık yüzdesi, Cronbach Alfa	Kapsam Geçerliği	Uzman görüşü
	Puanlayıcılar arası tutarlılık	Korelasyon, Cronbach Alfa	Görünüş Geçerliği	Uzman görüşü

Çalışmada kullanılan ölçeğin puanlayıcı içi tutarlılık güvenilirliği için puanlayıcılardan biri bir ay arayla iki defa puanlama işlemi gerçekleştirmiştir. Birçok çalışmada Cronbach Alfa katsayısı ile hesaplanmaktadır (Jonsson & Svingby, 2007). Puanlayıcının 45 öğrencinin yazılarına vermiş olduğu puanlar 45 maddeden oluşan ölçeğin her bir maddesinin ortalaması alınarak hesaplama işlemi gerçekleştirmiştir. İki puanlama ortalamaları SPSS 22 istatistik programına aktararak Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Sonuç olarak Cronbach Alfa katsayısı 0,946'dır. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Puanlayıcılar arası güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Puanlayıcılar arası güvenilirlik için korelasyon katsayısına bakılmıştır. Korelasyon katsayısı 0,918'dir.

Çalışma Grubu

Literatür taraması ve uzman görüşlerinin alınması ile oluşturulan ölçek bir üniversitede Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 45 üniversite öğrencisinin yazdığı gezi yazıları üzerinde uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Literatür tarandığında yazma becerilerini değerlendirmeye yönelik birçok çalışmanın var olmasına rağmen yazılan metinlerin tür özelliklerini taşıyıp taşımadığını ölçen araç oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Gezi yazılarını değerlendirmeye yönelik bir ölçek geliştirmek için öncelikle alanyazında mevcut bir çalışma olup olmadığı taranmıştır. Böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden öncelikle gezi yazısı tür özellikleri ilgili alanyazın taranarak tespit edilmiştir. Ardından geçerlik ve güvenilirlik için uzman görüşüne başvurulmuştur. Türkçe Öğretmenliği bölümünde bir akademisyenden ve 4 alan uzmanından görüş alınmıştır. Maddeler düzeltilerek ya da kaldırılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Ardından 2 ayrı puanlayıcı ile ölçek 45 Türkçe öğretmeni adayının gezi yazılarını değerlendirmek için kullanılmıştır. Bu yolla puanlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmıştır. Ayrıca puanlayıcı içi güvenilirlik için de puanlayıcılardan biri bir ay arayla tekrar puanlama işlemi gerçekleştirmiştir. Bu yolla da puanlayıcı içi güvenilirlik hesaplanarak veriler elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin gezi yazıları analiz edilirken her bir öğrencinin gezi yazıları ilk aşamada teker teker okunmuştur. Notlar alınmıştır. Ardından ikinci okuma gerçekleştirilmiştir. İkinci okuma sırasında Microsoft excelde yer alan 45 maddelik ölçeğe her bir madde tek tek 1 en alt, 7 en üst olmak üzere

notlandırılmıştır. İkinci puanlayıcı da bu aşamaları takip etmiştir. Daha sonra 45 öğrencinin puanlanan her bir maddesi toplanarak her bir madde için ayrı ayrı ortalamalar bulunmuştur.

Birinci puanlayıcı bir ay arayla ikinci uygulamayı da gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak 3 ayrı ortalama ortaya çıkmıştır. Bu ortalamalar SPSS 22 istatistik programına aktarılmıştır. Puanlayıcı içi ve puanlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmada geliştirilen ölçme aracı bir metin türü olan gezi yazısını değerlendirmeye yöneliktir. Bu yüzden tür özellikleri ile metin özellikleri dikkate alınmıştır. Bunun yanı sıra yazının biçimsel özellikleri de maddelerin belirlenmesi sırasında düşünülmüştür. Bu doğrultuda şu maddeler ortaya çıkmıştır:

Tablo 3. Metnin dış yapı özellikleri

Madde Numarası	Madde
1	Gerekli sayfa kenar boşlukları vardır.
2	Paragraflar arası boşluklar bulunmaktadır.
3	Satırlar arası boşluklar yeterli düzeydedir.
4	Paragraf başı bulunmaktadır.
5	Yazım kuralları dikkatle uygulanmıştır.
6	Noktalama işaretleri işlevine uygun kullanılmıştır.

Metnin iç yapı özellikleri içerisinde 4 ayrı alt boyut bulunmaktadır: Sözcük, cümle, Metin ve gezi yazısı özellikleri. Bu özellikler ilgili literatür taranarak ve uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 4. Metnin iç yapı özellikleri "sözcük"

Madde Numarası	Madde
1	Sözcükler anlamına ve görevine uygun, etkili biçimde kullanılmıştır.
2	Cümle içerisinde aynı anlama gelen sözcükler <u>kullanılmamıştır</u> .
3	Ölçünlü dilde bulunan kelimeler kullanılmıştır.
4	Sözcükler ve sözcük grupları (deyim, ikileme vb.) ustalıkla kullanılmıştır.
5	Sözcük bağdaşıklığı bulunmaktadır.
6	Sözcükler anlam belirsizliğine <u>neden olmamıştır</u> .

Tablo 5. Metnin iç yapı özellikleri "cümle"

Madde Numarası	Madde
1	Uzunluk ve yapı bakımından farklı cümleler kullanılarak metin zenginleştirilmiştir.
2	Cümlelerin birbiriyle bağlantısı anlam ve yapı yönünden sağlamdır.
3	Cümlelerde kelime tekrarı <u>bulunmamaktadır</u> .
4	Cümlelerde zaman uyumu vardır.
5	Cümlelerde birinci kişi ağzından anlatım etkin bir biçimde kullanılmıştır.
6	Cümlelerde çatı uyumuna dikkat edilmiştir.

Tablo 6. Metnin iç yapı özellikleri “metin oluşturma”

Madde Numarası	Madde
1	Metnin başlığı, başlık yazma kuralları dikkate alınarak yazılmıştır.
2	Metinde okuru sıkmayan akıcı bir anlatım hakimdir.
3	Metnin anlatımında içtenlik bulunmaktadır.
4	Metinde öznellik ve objektif bakış açısı dengeli kullanılmıştır.
5	Yazar, kahraman ve anlatıcının aynı kişi olduğu kanıtlanmıştır.
6	Yaşanılanlar kronolojik sıra içerisinde verilmiştir.
7	Bilgilerin doğruluğu konusunda şüphe oluşmamaktadır.
8	Metinde düşünsel plan başından sonuna değin izlenebilmektedir.
9	Giriş, gelişme ve sonuç bölümü bütünlük oluşturmaktadır.

Cümle ve metin düzeyinde maddeler, metin dilbilim ölçütleri olan bağdaşıklık ve tutarlılık özellikleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. İlgili literatür taranmıştır. Uzman görüşleri alınmış olup gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Metnin adım adım örülmesi yoluyla anlamın oluştuğu dikkate alınarak sözcüklerin birbiriyle olan anlam bağları dikkate alınmıştır. Sözcüklerin birbiriyle dil bilgisi ve anlam özellikleri bağlarıyla bir araya gelip gelmediği önem taşımaktadır.

Sözcüklerin oluşturduğu cümlelerin de taşıdıkları anlamların birleşmesi yoluyla paragraflar ve nihayetinde anlam bakımından bütünlük oluşturan bir metin meydana gelir. Sözcük, cümle ve metin oluşturma başlıkları direkt metnin içerdiği anlamla ilişkili olduğu için metnin iç yapısı içerisinde yer almıştır.

Sözcüklerin, cümlelerin birbiriyle olan ilişkileri ve anlamsal bağları yazının bir plan çerçevesinde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu yönüyle de yazının plan yönü de maddelerin hazırlanışında önemli bir nokta olmuştur.

Tablo 7. Metnin iç yapı özellikleri “gezi yazısı özellikleri”

Madde Numarası	Madde
1	Gezilen yer açıkça bellidir.
2	Gezilecek yere ilişkin ön araştırma yapılmıştır ya da önceden bilinenler de aktarılmıştır.
3	Gezilecek yerin gidiş yoluna ilişkin izlenimler vardır.
4	Yazar gözlemlerine yer vermiştir.
5	Anlatımda gözlemlerle bilgiler birbiriyle homojen bir şekilde aktarılmıştır.
6	Anlatım bilgilendirici yazının yanı sıra yaratıcı yazma özellikleri de taşımaktadır.
7	Açıklama ve betimleme kullanılmıştır.
8	Benzetme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yolları kullanılmıştır.
9	Gezilen yerin gelenek, görenek, adet, yemek gibi kültürel özellikleri aktarılmıştır.
10	Gezilen yerin tarihine ilişkin bilgiler vardır.
11	Gezilen yerin ekonomik faaliyetleri ve geçim kaynakları hakkında bilgiler vardır.
12	Gezilen yerin iklimi hakkında gözlemlere ya da bilgilere yer verilmiştir.
13	Gezilen yerin ön plana çıkan coğrafi özellikleri belirtilmiştir.
14	Gezilen yerdeki mimari özellikler hakkında izlenimlere veya bilgilere yer verilmiştir.
15	Gezilen yerdeki bitki örtüsü ve hayvanlar hakkında bilgiler vardır.

16	Okurun ilgisini çekecek, merak uyandıracak bir giriş yapılmıştır.
17	Metnin sonunda duygu, düşünce ya da yorumlarına yer verilmiştir.
18	Gezilen yere ilişkin varsa fotoğraflar ya da çizimler verilmiştir.

Gezi yazılarını değerlendirmeye yönelik bir ölçme aracına literatürde rastlanmamıştır. Maddeler tespit edilirken gezi yazısı olarak kabul görmüş metinler okunarak tümevarım yöntemine başvurulmuştur. Ayrıca literatürdeki gezi yazılarını inceleyen çalışmalar da bu maddelerin yazımında başlıca kaynaklardandır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Gezi yazılarının taşımaları gereken özellikler belirlendikten sonra bir üniversitede öğrenim gören 45 Türkçe öğretmeni adayının yazdıkları gezi yazıları iki ayrı puanlayıcı tarafından değerlendirilmiştir. Puanlayıcılardan biri bir ay arayla ikinci değerlendirmeyi de yapmıştır. Bunun sonucunda üç ayrı ortalama ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Dış yapı puan ortalamaları

Madde Numarası	Madde	Puanlayıcı 1 - 1	Puanlayıcı 1 - 2	Puanlayıcı 2
1	Gerekli sayfa kenar boşlukları vardır.	5,97	5,73	6,17
2	Paragraflar arası boşluklar bulunmaktadır.	4,08	3,6	4,15
3	Satırlar arası boşluklar yeterli düzeydedir.	6,6	6,62	6,86
4	Paragraf başı bulunmaktadır.	3,6	3,24	3,48
5	Yazım kuralları dikkatle uygulanmıştır.	5,57	5,55	6,6
6	Noktalama işaretleri işlevine uygun kullanılmıştır.	6,15	6,26	6,62

Yukarıda metinlerin dış yapı özelliklerinin ortalamalarını gösteren tabloya bakıldığında en yüksek ortalama satırlar arası boşluklar yeterli düzeydedir maddesine aittir. Ardından Noktalama işaretlerinin kullanımı gelmektedir. En düşük ortalama ise paragraf başı yapılmıştır maddesi olarak dikkati çekmektedir. Katılımcılar metinleri bilgisayar ortamında oluşturmuşlardır. Bu durum az ya da çok bilgisayarda metin oluşturulan programın özelliklerini aktif şekilde kullanmak ile ilişkili olabilir.

Tablo 9. İç yapı puan ortalamaları "sözcük"

Madde Numarası	Madde	Puanlayıcı 1 - 1	Puanlayıcı 1 - 2	Puanlayıcı 2
1	Sözcükler anlamına ve görevine uygun, etkili biçimde kullanılmıştır.	6,15	6,17	6,42
2	Cümle içerisinde aynı anlama gelen sözcükler <u>kullanılmamıştır.</u>	6,17	6,37	6,68
3	Ölçünlü dilde bulunan kelimeler kullanılmıştır.	6,73	6,84	7
4	Sözcükler ve sözcük grupları (deyim, ikileme vb.) ustalıkla kullanılmıştır.	5,37	5,28	5,37
5	Sözcük bağdaşıklığı bulunmaktadır.	5,97	5,82	6,51
6	Sözcükler anlam belirsizliğine <u>neden olmamıştır.</u>	5,86	5,82	6,35

İç yapı özelliklerinden sözcük alt başlığı içerisinde yer alan maddelerde her üç puanlama ortalamaları dikkate alındığında en yüksek ortalama ölçünlü dilde yer alan sözcüklerin kullanımı maddesine aittir. Ardından cümle içerisinde aynı anlama gelecek sözcüklerin kullanılmaması maddesi yer almaktadır. Sözcük alt başlığında en düşük ortalamalar ise sözcüklerin ve kalıplaşmış ifadelerin ustalıkla kullanılması maddesindedir. Bu durum öğrencilerin yazma pratiklerinin eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 10. İç yapı puan ortalamaları "cümle"

Madde Numarası	Madde	Puanlayıcı 1 - 1	Puanlayıcı 1 - 2	Puanlayıcı 2
1	Uzunluk ve yapı bakımından farklı cümleler kullanılarak metin zenginleştirilmiştir.	5,71	5,35	5,86
2	Cümlelerin birbiriyle bağlantısı anlam ve yapı yönünden sağlamdır.	5,28	5,26	6,22
3	Cümlelerde kelime tekrarı <u>bulunmamaktadır</u> .	5,91	6,08	6,55
4	Cümlelerde zaman uyumu vardır.	6,37	6,31	6,75
5	Cümlelerde birinci kişi ağzından anlatım etkin bir biçimde kullanılmıştır.	6,35	6,11	6,82
6	Cümlelerde çatı uyumuna dikkat edilmiştir.	6,4	6,2	6,93

İç yapıda cümle alt başlığında altı madde yer almaktadır. Cümlelerde çatı uyumu sağlanmıştır maddesi en yüksek ortalamaya sahip olmaktadır. Ardından zaman uyumunun sağlanması maddesi gelmektedir. En düşük ortalama ise farklı uzunlukta ve yapıda cümlelerin etkili bir şekilde kullanılması maddesidir. Sözcük alt başlığındaki ortalamalar ile cümle alt başlığında ortalamaların birbirine benzer şekilde dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 11. İç yapı puan ortalamaları "metin oluşturma"

Madde Numarası	Madde	Puanlayıcı 1 - 1	Puanlayıcı 1 - 2	Puanlayıcı 2
1	Metnin başlığı, başlık yazma kuralları dikkate alınarak yazılmıştır.	6,33	6,02	6,48
2	Metinde okuru sıkmayan akıcı bir anlatım hakimdir.	5,88	5,66	6,08
3	Metnin anlatımında içtenlik bulunmaktadır.	6,04	6,02	6,44
4	Metinde öznellik ve objektif bakış açısı dengeli kullanılmıştır.	5,55	5,31	6,11
5	Yazar, kahraman ve anlatıcının aynı kişi olduğu kanıtlanmıştır.	6,35	6,26	6,84
6	Yaşanılanlar kronolojik sıra içerisinde verilmiştir.	6,53	6,11	6,82
7	Bilgilerin doğruluğu konusunda şüphe oluşmamaktadır.	5,77	5,6	6,93
8	Metinde düşünsel plan başından sonuna değin izlenebilmektedir.	4,64	4,73	6,44
9	Giriş, gelişme ve sonuç bölümü bütünlük oluşturmaktadır.	5,15	5,15	6,62

Metin oluşturma alt başlığında üç puanlama dikkate alınarak bakıldığında en yüksek ortalamalar kronolojik anlatım maddesinde toplanmıştır. Öğrencilerin yazılarında bu beceriyi çok iyiye yakın düzeyde gösterdikleri görülmektedir. Olayların ve bilgilerin sıralanmasında zamana uyum dikkate alınmıştır. Ardından yazar, kahraman ve anlatıcının aynı kişi olduğu kanıtlanmıştır maddesi

gelmektedir. Bu beceri de çok iyiye yakın düzeyde sergilenmiştir. En düşük ortalamalar ise metnin düşünsel plana uygun yazılması maddesindedir. Bu durum öğrencilerin yazılarını planlama aşamasında birtakım sorunlarla karşılaştığını göstermektedir.

Tablo 12. İç yapı puan ortalamaları “gezi yazısı özellikleri”

Madde Numarası	Madde	Puanlayıcı 1 - 1	Puanlayıcı 1 - 2	Puanlayıcı 2
1	Gezilen yer açıkça bellidir.	7	6,82	6,97
2	Gezilecek yere ilişkin ön araştırma yapılmıştır ya da önceden bilinenler de aktarılmıştır.	4,08	3,75	4,28
3	Gezilecek yerin gidiş yoluna ilişkin izlenimler vardır.	3,8	3,88	4,86
4	Yazar gözlemlerine yer vermiştir.	6,15	6,06	6,8
5	Anlatımda gözlemlerle bilgiler birbiriyle homojen bir şekilde aktarılmıştır.	5,4	5,24	6,46
6	Anlatım bilgilendirici yazının yanı sıra yaratıcı yazma özellikleri de taşımaktadır.	4,75	4,73	4,62
7	Açıklama ve betimleme kullanılmıştır.	5,86	5,73	6,2
8	Benzetme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yolları kullanılmıştır.	5,17	5,08	6,28
9	Gezilen yerin gelenek, görenek, adet, yemek gibi kültürel özellikleri aktarılmıştır.	4	3,88	4,77
10	Gezilen yerin tarihine ilişkin bilgiler vardır.	3,97	3,73	4,24
11	Gezilen yerin ekonomik faaliyetleri ve geçim kaynakları hakkında bilgiler vardır.	3,55	3,51	3,77
12	Gezilen yerin iklimi hakkında gözlemlere ya da bilgilere yer verilmiştir.	3,77	3,84	3,73
13	Gezilen yerin ön plana çıkan coğrafi özellikleri belirtilmiştir.	4,75	4,77	5,71
14	Gezilen yerdeki mimari özellikler hakkında izlenimlere veya bilgilere yer verilmiştir.	4,6	4,64	5,22
15	Gezilen yerdeki bitki örtüsü ve hayvanlar hakkında bilgiler vardır.	4,02	4,06	5,04
16	Okurun ilgisini çekecek, merak uyandıracak bir giriş yapılmıştır.	3,8	3,97	3,28
17	Metnin sonunda duygu, düşünce ya da yorumlarına yer verilmiştir.	6,13	6,22	6,64
18	Gezilen yere ilişkin varsa fotoğraflar ya da çizimler verilmiştir.	3,06	3,11	3

Gezilen yer açıkça bellidir maddesinin her üç puanlamadan da en yüksek ortalamaları alması öğrencilerin tür özelliğinin en temel özelliğini dikkate aldıklarına işaret etmektedir. Ardından gözlemlerine yer vermiştir maddesi gelmektedir. Öğrencilerin izlenimlerini gezdikleri yere ait gözlemlerine yer vermeleri türün özellikleri açısından önem teşkil etmektedir. En düşük ortalamaların gezilen yere ait fotoğraf ya da çizimler verilmiştir maddesinde toplanmıştır.

Ortalamaları gösteren tablolara dikkatle bakıldığında iç yapıda yer alan dört başlıktan en düşük ortalamalara sahip olan alt başlık gezi yazısı tür özellikleridir. Dış yapı, sözcük, cümle ve metin oluşturma alt başlıklarının gezi yazısı tür özelliklerine göre daha yüksek ortalamalara sahip olması öğrencilerin gezi yazısı türüne yazma ve okuma açısından çok aşına olmadıkları anlamına gelebilir.

Bu türle ilgili daha fazla ortalama göstermenin yolu türe ait becerileri geliştiren okuma, yazma ve gezme faaliyetinde bulunmadır denebilir. Daha çok gezi yazısı okunması, yazma denemelerinin yapılması ve gezme faaliyetlerinin bir yazıya aktarılacağı düşüncesiyle yapılması bu becerilerin gelişimine katkı sağlayabilir.

Tartışma ve Sonuç

Bir metin türü olarak gezi yazısı zengin içerik yapısı itibarıyla birçok araştırmaya konu olmuştur. Kaya ve Ekiçi (2015) gezi yazılarının kültür, öğrenme alanları, ülkeler ve kıtalar arasında karşılaştırmalar, Türkiye ile karşılaştırmalar özelliklerini dikkate alarak incelemesini gerçekleştirmişlerdir. Gezi yazılarının sosyal bilgiler konu alanına ilişkin bilgi ve değerlerin öğretiminde kullanılabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Buna ilaveten empati, eleştirel düşünme, sorgulama, problem belirleme ve çözümlenme gibi becerilerin kazandırılmasına katkı sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Gezi yazısı öğrencilerin hayal gücünü geliştiren ve genel kültürü artıran özelliklere de sahiptir. Farklı kültürleri tanımaya ve çevresinde olup bitenlere başka bir gözle bakmaya olanak sağlar. Başka kültürler hakkında fikir sahibi olan çocuklar kendi kültürünü de daha iyi tanıma ve içinde bulunduğu kültürün farkına varma imkanına sahip olur. Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018) yer alan sözlü ve yazılı anlatım becerilerinin ek olarak iletişim, farklılık, gözlem, konum analizi ve mekân algılama (MEB, 2018) gibi sosyal bilgiler dersine ait becerilerin kazanılmasını da sağlayabilir (Çelik, 2019).

Çalışma grubunun gezi yazıları 1 çok kötü, 7 çok iyi beceri düzeyi açısından incelendiğinde 6 maddeden oluşan dış yapı özellikleri çok iyi denebilecek düzeydedir. Ancak dış yapıdaki paragraf başı yapmak ve paragraflar arası boşluk bırakmak maddeleri iyi düzeyde kalmıştır. Katılımcıların dış yapıda bu noktalarda diğer maddelere göre zayıf kaldıkları söylenebilir. Paragrafları yapıları itibarıyla düzenleme konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir. Batur ve Altun Alkan (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada da paragraf ile ilgili benzer eksiklikleri tespit etmişlerdir. Yazım kurallarının uygulanması konusunda da bir eksiklik göze çarpmaktadır.

Ölçeğin iç yapı özellikleri ile ilgili maddelerin puan ortalamaları incelendiğinde ise sözcük, cümle ve metin oluşturma alt boyutlarında ortalamalar iyi (5) ile biraz iyi (6) düzeyleri çevresinde yer almaktadır. Bu alt boyutlar içerisinde cümlelerin birbirleriyle bağlantısının diğer maddelerdeki becerilere göre zayıf kaldığı görülmektedir. Katılımcıların cümlelerin anlamca ve dil bilgisel yönüyle ilişkilendirilmesi konusunda eksiklik yaşadığı dikkati çekmektedir. Ayrıca metnin düşünsel plana uygun yazılması konusunda da birtakım sıkıntılar olduğu fark edilmektedir. Aynı anlama gelen sözcükleri kullanmamaları ve anlatımlarının içtenlik göstermesi ön plana çıkan ve diğer maddelerle karşılaştırıldığında daha yüksek ortalamaya sahip becerilerdir.

İç yapı özelliklerinden gezi yazısı özellikleri ise en düşük madde ortalamalarına sahip alt boyuttur. 18 maddeden oluşan bu alt boyutta en düşük ortalama gezilen yere ilişkin fotoğraf ya da çizimler vardır maddesi 3, 08 ile en düşük beceridir. En yüksek ortalamaya sahip beceri ise gezilen yer açıkça bellidir maddesidir (6, 93). Diğer maddeler bu aralıkta yer almıştır. Metne etkileyici ve dikkat çekici giriş yapamamaları, gidiş yoluna ilişkin izlenimleri aktarmamaları, gezilen yerin tarihi hakkında bilgiler vermemeleri, gezilen yerdeki ekonomik faaliyetleri aktarmamaları, gezilen yerin iklimi hakkında bilgiler vermemeleri dikkat çeken önemli eksikliklerdendir. Bunların yanı sıra gezi yazısına ait tür özelliklerinden metnin sonunda duygu, düşünce ve yorumlara yer vermeleri, açıklamaya ve betimlemeye başvurmaları, gezilen yeri açıkça ifade etmeleri ve gezilen yere ilişkin gözlemlerini aktarmaları hâkim oldukları becerilerdir.

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının gezi yazısı türü hakkında birtakım önemli eksikliklerinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Dış yapı, iç yapı özelliklerinden sözcük, cümle ve metin oluşturma alt boyutlarında biraz iyi (5,00) ve iyi (6,00) denebilecek ortalamalar varken gezi yazısı tür özellikleri daha geniş bir aralıktadır. Bu durum tür özelliklerine olan hakimiyetin eksikliğini göstermektedir. Bu sonuca benzer olarak Batur ve Altun Alkan (2020) da otobiyografi yazma becerisini ölçtükleri çalışmalarında tür özelliklerinde birtakım eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının metin türleriyle ilgili bilgi ve becerilerinin artırılması Türkçe öğretimi açısından önem teşkil etmektedir. Çünkü Türkçe dersi farklı metin türleri ekseninde ele alınan bir derstir. Okuma, yazma, dinleme gibi temel becerilerin çoğu farklı metin türleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Metin türlerine olan hakimiyet verimli ve etkili bir eğitim öğretim oluşmasına katkı sağlayacaktır. Gezi yazısı ile ilgili okumaların yapılması, gezilerin gezi yazısı tür özellikleri dikkate alarak gerçekleştirilmesi ve yazma etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gezi yazısı yazma becerilerini geliştireceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Andrade, H. G. (1997). Understanding Rubrics. *Educational Leadership*, 54(4), 14-17.
- Asiltürk, B. (2009). Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnameler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4 /1-1 Winter 2009
- Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2007). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (2. Basım)*. Ankara: Anı.
- Basumatary, B. B. (2018). Importance of Travel Writing in Literature. *International Journal of Advance Research, Ideas and Innovations in Technology*. V. 4, I. 5. ISSN: 2454-132X.
- Batur, Z. & Altun Alkan, H. (2020). "Otobiyografi Yazma Becerisini Değerlendirmeye Yönelik Bir Ölçme Aracı Geliştirme Çalışması", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 6(34): 1318-1328.
- Çelik, A. (2019). Gezi Yönteminin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Akademik Başarılarına Etkisinin ve Gezi Yazısı Yazma Deneyimlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 20, Sayı 1, Nisan, 2019. DOI: 10.29299/kefad.2018.20.01.013.
- Demir Bilican, S. ve Yıldırım, Ö. (2019). Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi İçin Dereceli Puanlama Anahtarı Geliştirme Çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education)* 47: 457-473 doi: 10.9779/pauefd.588565.
- Di Giovine M. A. (2009). Travel, Travel Writing, and the Construct of European Identity. doi:10.3167/jys.2009.10020. VOL. 10 ISSUE 2: 109-118
- Evcı, N. ve Aylar, F. (2017). Derleme: Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 4, Sayı: 10, Mart 2017, s. 389-412.
- Goodrich, A. H. (2001). The Effects Of Instructional Rubrics On Learning To Write. *Current Issues ID Education*.
- Güneş, F. (2011). Öğrencilerin Yazılı Anlatım Çalışmalarının Türkçe Öğretmenlerince Değerlendirilmesi Üzerine. ISSN: 1300-302X.OMÜ Eğitim Fakültesi.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.

- Jonsson, A., ve Svingby, G. (2007). The use of scoring rubrics: Reliability, validity and educational consequences. *Educational Research Review*, 2(2007), 130-144.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (32. Basım). Ankara. Nobel Yayınevi.
- Kaya, E. ve Ekiçi, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi Yazılarında Yararlanma: Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Yazıları Örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. YIL: 19 S: 1, Nisan 2015.
- Leitch, S. (2019). *Visual Images in Travel Writing*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316556740.030>. pp 456-473.
- Maden, S. (2008). *Türk Edebiyatında Seyahatnameler ve Gezi Yazıları*. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. S. 37. Erzurum.
- Mishra, S. (2014). Travelogues: An Innovative And Creative Genre Of Literature. *International Journal of English and Literature (IJEL)*. ISSN(P): 2249-6912; ISSN(E): 2249-8028 Vol. 4, Issue 4, Aug 2014, 45-50
- Ortaylı, İ. (1992). 19. Asırdan Zamanımıza Hindistan Üzerine Türk Seyahatnameleri, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47: 271-277.
- Sohrabi, N. (2012). *Taken for Wonder Nineteenth-Century Travel Accounts From Iran to Europe*. Oxford University Press. New York.
- Soydaş, H. (2016). Gautier'in İstanbul ve Haşim'in Frankfurt Seyahatnamesi Adlı Eserleri Üzerine Bir Edebî Tür İncelemesi: Gezi Yazısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 5/2 2016 s. 705-719
- Thompson, C. (2011). *Travel Writing*. Routledge. London.
- Tekşan, K., Akkaya, S. E. ve Çinpolat, E. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 368-383.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (17. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi
- Zilcosky, J. (2008). *Travel Writing: The Poetics and Politics of the Modern Journey*. University of Toronto Press.